

3-секция. Педагогика жана психология

Ортикбаев Р.А. - окутуучу

Атаандаштыкты пайдаланып билим сапатын жогорулатуу.

Азыркы мезгилде окуучулардын таанып билүүчүлүк жөндөмдүүлүгүн, өз билимин өнүктүрүү, өзүн-өзү таанып билүү жана калыптандыруусун пайда кылуучу жана өнүктүрүүчү интерактивдүү методдор кеңири колдонула баштады. Интерактивдүү

методдор мугалим менен окуучунун жана окуучу менен окуучулардын ортосундагы өз ара байланыштарды жана окутуу процессиндеги окуучулардын өз алдынча таанып билүү ишмердүүлүгүн уюштуруучу методдор болуп эсептелет. Интерактивдүү ыкма менен иштөөдө, окуучулар кандайдыр бир проблеманы талкуулап жатышып, аны чечүүнүн бир нече жолу бар экендигин түшүнө башташат, өз көз караштары менен башкалардын көз караштарын салыштырууну үйрөнүшөт. Чыгармачылык демилге колдоого алынып, алдыга коюлган маселени биргелешип чечишет. Окуучулар терең идеяларды иштеп чыгуу менен ар бири жеке пикирин айтуу укугунун бар экендигин билишет. Өзүнө-өзү ишенүүсү пайда болуп, бири-бирине үстөмдүк кыла албайт. Натыйжада окуучулар:

Окуучулардын активдүүлүгү артат, кызматташтыгы көбөйөт.

- өз билим жөндөмүн көргөзөт,
- сынчыл ой жүгүртүүсүн арттырат.
- Түгөйү менен иштей билүү
- Группада иштей билүү
- Проблеманы көрө билүү жана аны чечүүнүн жолдорун издей билүү
- өз ара мамиледе толлеранттуулукту көрсөтө билүү
- Бири-бирин угуу, сыйлоо сапаттарына ээ болушат.
- Окуучулар маалымат эле албастан алар сунуштаган жолдор жана чечимдер туура жана башка варианттардан жакшы экендигин логикалуу кылып түшүндүрүүгө аракет кылышат;
- Окуучулар терең маанидеги идеяларды иштеп чыгышат;
- Тапшырма аткаруу учурунда окуучулар өздөрүнүн жана башкалардын тажрыйбасын колдонушат.
- Жыйынтыгында, интерактивдүү усулдарды активдүү колдонуудан өз ара аракеттенүү жакшырып, берилген материалды батыраак окуп, талкуу учурунда билип алаган маалыматтарын жакшы эстеп калышат.
- Ошентип жогоруда айтылган натыйжалар окутуунун интерактивдүү усулдарын активдүү пайдаланууга себепчи боло алат деп ойлойм. Мугалим атаандаштыкты пайдаланып сабак өтүүдө төмөнкүлөрдү эске алуу керек.

-Теманы суроолорду аныктайт.

-Атаандаштарды туура бөлүштүрөт.

-Окуучулардын иштөө тартибин аныктайт.

-Аткарган иштерин айтып берүүнүн тартибин белгилейт.

-Окуучуларга суролорду берип турат.

-Маалыматтарды топтоп, идеяларды тактоого жардамдашат.

-Ар бир окуучуну көңүл коюп угат.

-Окуучуларды өз билимдерин бири-бири менен бөлүшүп

кызматташ болууга чакырат Окуучуларга багыт берип турат

-Талкуунун аралыгында жыйынтыктоочу бүтүм чыгарып турат.

-Теория менен практиканы айкалыштырат.

-Окуучулардын инсандык сапаттарынын өнүгүшүнө багыт берет.

Иш аракеттер:Бөлүктөргө ажыратуу катышты (дал келүүчүлүктү) аныктоо диаграмма түзүү. Айырмачылыктарды табуу дифференциялоо мүнөздөмө берүү басым жасоо чегин аныктоо артыкчылыктарды белгилөө боюнча алуу.

Окуучулар өз топторунда аткарган иштерин ачык айтып, бардыгы макул болгон учурларды белгилешет. Мында мугалимдин маанилүү ролу, окуучулардан алар эмне үчүн башкача эмес дал ушундайча ойлонушаарын сурап туруу болуп эсептелет. Муну көбүнчө класста карама-каршы пикирлер айтылган учурда колдонсо болот. Мугалим бардык эле ташпырмалардын жообу бирдей болбой тургандыгын, түшүнүүсү керек. Анткени окуучулар бардык эле суроолор боюнча бир пикирге келе беришпейт. Ошондон кийин мугалим тапшырманын өзгөчөлүгүнө жараша, окуучулардан алардын чыгарган жыйынтыгы, өздөрүнүн турмушунда кандайча колдонсо болоор экендигин ойлонгула деп өтүнөт. Ошондой эле ар бир чакан группа менен рефлексия жүргүзсө да болот, (караныз, группанын ишин жыйынтыктоо)

Математикалык маселелерди чыгаруу көндүмдөрү, интерактивдүү усулдарды колдонгондо жакшы калыптанат. Анткени мында алынган жооп менен бирге окуучулардын иш аракети да көбүрөөк мааниге ээ. Бирок окуучу маселени чыгарганда үйрөнгөндөн кийин ошол түрдөгү маселелерди өзү жалгыз чыгарып машыгышы керек.

Математикалык дебат. Максаты:

Дебаттарда ачык айкын пазияны практикалык колдонушу каралат. Мисалы:

Логарифмалык функция керек же керек эмес.

Ушул пазияны жактоочу тарап (каманда) өз максаттарына жетүү үчүн өз пландарын сунуш кылышат жана ал пландын башкаларга караганда натыйжалуу экендигин далилдөөгө аракеттенишет.

Каршы болгон каманда башка пазияны жактайт.

Ошентип каршы болгон каманда маселени чечүү үчүн өздөрүнүн пландарын сунуш кылышат жана анын натыйжалуу экендигин далилдешет.

Дебаттын колдонулушу:

-Көйгөйлүү маселелер боюнча маалыматарды баяндоо үчүн

-Эки башка пазияны анализдөө үчүн

-Дебаттын формолдуу процессии көрсөтүү үчүн формолдуу процессии көрсөтүү үчүн. Атаандаш дебаттын натыйжалары:

-Окуучулардын тема боюнча билим тереңдейт

-Анализдөө жана аргументөө көңүлдөрү өнүктүрүлөт.

-Башкаларды ынандыруу көңүлдөрү өнүктүрүлөт.

-Окуучулар чыныгы турмуштагы дебаттардын ролун андап билишет.

-Сынчыл ойлом өнүктүрүлөт.

-Уюштуруучулук жана издөөчүлүк көндүмдөрү калыптанат.

Атаандашдыкты пайдалануунун усулдары.

•Окуучулардын активдүүлүгү артат.

•Окуучулар өз ара жана мугалим менен тыгыз кызматташтыкта болушат. Пикир алмашуу жүрөт.

•Ар бир окуучу өз билимин, шыгын, жөндөмүн көрсөтүүгө мүмкүнчүлүк алат.

•Окуучулардын сынчыл ой-жүгүртүүсү калыптанат.

•Түгөйлөрү менен же чакан топтордо иштешет

•Мугалим фасилитатор, насаатчы, окуучуларга багыт берип турат.

- Тапшырманы аткаруу учурунда окуучулар өздөрүнүн жана башкалардын иш-тажрыйбаларын пайдаланышат.
  - Топтордо иштөөдө окуучулар өздөрүн эркин сезишет.
  - Туура эмес жооп берип алам деген коркунуч болбойт.
  - Окуучулар маалымат эле албастан, жаңы идеяларды дагы иштеп чыгышат.
- Окуучулар талкууга катышкан учурда төмөнкү эрежелерге таянышы зарыл:*
- Окуучулар өз ой-жүгүртүүлөрүн турмуштан алынган тажрыйбаларынан, окуган китептеринен, газета-журналдардан, теле-радиодон алынган маалыматтары менен байытып, аларды группаларда иштөөдө пайдалана билүүлөрү керек.
  - Талкууга киришер алдында өа көз караштарыңарды негиздеп түзүп алгыла жана ага далил болчу аргументтерди даярдагыла.
  - Жөнөкөй, бирок логикалуу жана ырааттуу сүйлөөгө аракет жасагыла.
  - Айта турган пикириңер фактыларга, негизделсин өзүңөр билбеген нерселерди талаша бербегиле.
  - Мурда айтылган идеяларды өз позицияңарды далилдөөгө гана колдонула.
  - Классташыңарды таарынтып, басмырлап албоого аракет кылгыла.
  - Бири-биринерге болгон сый мамиле силердин талашта күчтүү экендигиңерди гана эмес, жакшы тарбияңар бар экендигин да далилдейт.
  - Талкууга кошула албаган уяң классташыңарды да талкууга катыштырууга аракет кылгыла. Анткени ар бир кишинин пикиринде өзүнчө бир маани бар.
- Бул эрежелерди окуучулардын көз алдында болсун, көрүнүктүү жерге илип койсо да болот.